

حجاب و تاثیر آن بر ارتقاء سلامت از منظر علوم روان شناسی و تربیتی

حورا عطائی فر

پایه پنج حوزه های علمیه خاوران، مدرسه فاطمیه، مشکین شهر، ایران (نویسنده مسئول)
moein.arusha8691@gmail.com

مهدی عمانی

دانش آموخته دکتری تخصصی، رشته حقوق کیفری و جرم شناسی، مرکز تحقیقات حقوق، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
Omanimehdi68@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: حجاب همان پوشش اسلامی به معنای پوشانیدن تمامی بدن و برجستگی‌های آن به جز گردی صورت و دست‌ها از مچ به پایین، توأم با رفتار و گفتاری است که منجر به خودنمایی و جلب نظر نامحرم نگردد. بنابراین هدف از مقاله حاضر بررسی مسأله حجاب و ابعاد سلامت روانشناسی و علوم تربیتی آن می‌باشد.

روش تحقیق: این نوشته با استفاده از شیوه پژوهش توصیفی، تحلیلی و جمع آوری اطلاعات با استفاده از کتب، مقاله ها و پایگاه های اینترنتی انجام گرفته است و سعی بر آن دارد تا به بررسی حجاب و ابعاد سلامت در علم روانشناسی و علوم تربیتی بپردازد.

یافته های تحقیق: حجاب باعث بهبود عزت نفس زنان و به عنوان نمادی از تعهد عمل می‌کند. از آن جا که رعایت حجاب می‌تواند خطر آزار و اذیت زنان را کاهش دهد، روح و روان زنان محجبه نیز آرام و آسوده خواهد بود.

نتیجه گیری: نتایج تحقیق حاکی از این مطلب است که اگر معنای هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب می‌تواند اقسام متفاوتی داشته باشد؛ از جمله حجاب ذهنی، فکری و روحی. علاوه براین، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی می‌کند، نام برده شده است؛ مثل حجاب و پوشش در نگاه، که به مردان و زنان، در مواجهه با نامحرم توصیه شده است.

کلید واژه‌ها: حجاب، روانشناسی، علوم تربیتی

مقدمه

هر جامعه‌ای برای تحقق یک زندگی توأم با امنیت و آرامش رفتارهایی را به‌عنوان ارزش‌های مورد احترام به رسمیت می‌شناسد و هرگونه تعدی به این رفتارها مستحق واکنش می‌داند. در این میان زنان به دلیل نقش برجسته‌ای که در پیشبرد اهداف جامعه دارند و با توجه به شرایط روانی و جسمی خاص که از آن برخوردارند، نیاز به امنیت در آنان بیشتر احساس می‌شود. یکی از مؤلفه‌هایی که در تحقق امنیت به ویژه در جوامع اسلامی مورد اهمیت است موضوع حجاب است.

حجاب یکی از نیازهای حقیقی در زمینه‌های تربیتی، دینی، اخلاقی و فرهنگی است. هرچه الگوهای حجاب و عفاف مراتب برتر و بالاتری داشته باشند، تأثیر بیشتری بر معنویت و دینداری فرد و جامعه خواهند گذاشت و هرچه حجاب فردی و اجتماعی، متعالی باشد، تقدس و حرمت اخلاقی و رشد و تعالی جامعه اسلامی بیشتر خواهد بود. (حسن‌زاده، ۱۴۰۱: ۱) بنابراین حجاب از مهم‌ترین مسائل بانوان در سطح ملی و بین‌المللی (شجریان، ۱۴۰۱: ۱۲۵) و نیز یکی از راه‌های حفظ عفت و پاکدامنی (سراقی و خزائی، ۱۳۹۷: ۱۳۹) و همچنین جزء منافع ارزشی و اعتقادی جامعه است، به همین دلیل لازم است از آن مراقبت شود. (محمودی و بابائی، ۱۳۹۸: ۲۵۸) همانطور که رعایت حجاب به عنوان امری ضروری مفید است، عدم رعایت آن نیز پیامدهای منفی را به همراه دارد و باعث ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی و فردی می‌شود. (سائد عثمان و تشکری، ۱۳۹۹: ۱۰)

به طور خلاصه هدف از مقاله بررسی نقش حجاب در سلامت روانشناسی و علوم تربیتی و نیز بررسی اهمیت و ضرورت حجاب می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سؤال اصلی است که حجاب چگونه و از چه راهی می‌تواند در سلامت روانشناسی و علوم تربیتی مؤثر باشد؟ نهایتاً برای پاسخ به این سؤال ابتدا به بررسی مفاهیم کاربردی و تبیین آنها پرداخته و سپس ارتباط بین سلامت و حجاب آشکار و در نهایت به چگونگی نقش حجاب در سلامت روانشناختی و علوم تربیتی خواهیم پرداخت.

۱. روش تحقیق

تحقیق حاضر به صورت توصیفی و تحلیلی انجام خواهد گرفت. با توجه به این‌که پژوهش حاضر قصد دارد با استفاده از روش‌های معتبر فعالیت‌های علمی و پژوهشی به شرح تفصیلی در مورد متغیرهای موردنظر بپردازد. لذا از روش توصیفی و تحلیلی که از معمول‌ترین و مناسب‌ترین روش‌های تحقیق کیفی می‌باشند استفاده خواهد شد. روش مورد استفاده برای این پژوهش از نوع کتابخانه‌ای بوده و ابزار گردآوری داده‌ها هم از طریق فیش‌برداری از اسناد و گزارش‌ها می‌باشد.

۲. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

در اهمیت و ضرورت انجام پژوهش همین بس که حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) فرموده‌اند: «حجاب یک ضرورت شریعتی است؛ شریعت است؛ ضرورت شرعی است؛ یعنی هیچ تردیدی در وجوب حجاب وجود ندارد؛ این را همه باید بدانند» (بیانات معظم له، ۱۴۰۱/۱۰/۱۷) و نیز در جای دیگری فرموده‌اند: «حجاب مایه تشخیص و آزادی زن است؛ برخلاف تبلیغات ابلهانه و ظاهرینانه‌ی مادی‌گرایان، مایه‌ی اسارت زن نیست» (بیانات معظم له، ۱۳۹۱/۲/۲۳)، اینها خود نشان از اهمیت موضوع داشته و ضرورت این نوشتار را طلب می‌کند. از طرفی می‌توان گفت که دشمن به دنبال اغتشاشات اخیر و در راستای رسیدن به منافع خود، چون به هیچ طریقی نتوانسته است کشور را به زانو درآورد، دست به دامان ابزارهای نوین شده است، چنانچه حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) می‌فرمایند: «شما ببینید الان چقدر خرج می‌کنند و زحمت می‌کشند، برای این که حجاب را در دنیا از بین ببرند؛ کشورهایی که خودشان را مهد آزادی هم می‌دانند، می‌بینید که چه می‌کنند برای مبارزه‌ی با حجاب» (بیانات معظم له، ۱۳۸۳/۷/۱۴)، دشمن در تلاش است هویت اسلامی و ایرانی را از زن مسلمان

بگیرد و جایگزین های غیر متعارف را تحمیل کند. دشمن بدین وسیله میخواید افکار و اعتقادات ما را هدف قرار داده و بدین وسیله به هدف خود دست یابد. بنابراین ضرورت امر، اقتضای پژوهش در این مسئله می باشد.

۳. پیشینه شناسی

آثار متعددی در رابطه با حجاب و ابعاد سلامت آن وجود دارد که نشان از اهمیت این موارد داشته است. در این میان می توان به موارد زیر اشاره کرد:

شجریان (۱۴۰۱)، در مقاله ای با عنوان «فلسفه های حجاب و عدالت جنسیتی» چنین بیان می دارد که مهار آتش شهوت، استحکام پیوند خانوادگی، استواری جامعه، ارزش و احترام زن، فراهم آوردن زمینه برای حضور زن در جامعه و مانند آن، اموری هستند که در نگاه مشهور، فلسفه حجاب محسوب شده اند.

زاهدیان و ارحامی (۱۳۹۹)، در مقاله خود تحت عنوان «بررسی جایگاه حجاب در حقوق بشر از دیدگاه نظریه جهان شمولی و نسبی گرایی» با توجه به اهمیت و حساسیت جایگاه حجاب در حقوق بین الملل، این موضوع را از دو دیدگاه جهانشمولی و نسبی گرایی مورد مطالعه قرار داده و کشورهای سلطه گر غربی را در تغییر الگوی حجاب کشورهای اسلامی موثر دانسته اند.

سراقی و خزائی (۱۳۹۷)، در مقاله «بررسی دیدگاه های تفسیری آیات حجاب و مجرمانه بودن عدم رعایت حجاب شرعی» در ارتباط با حجاب و جرم انگاری عدم رعایت حجاب شرعی با استناد به مبانی قرآنی و روایات سخن گفته و عنوان مجرمانه بودن بدحجابی و بی حجابی (عدم رعایت پوشش شرعی) را با بهره گیری از دیدگاه های مفسران و فقیهان و قاعده «لکل ذنب حد» تأکید و اثبات کرده است.

سلگی و نبوی (۱۳۹۶)، در مقاله ای تحت عنوان «تاثیر حجاب بر سلامت معنوی زن و خانواده» به رابطه میان سلامت معنوی زن و مسأله حجاب پرداخته اند و حجاب را به عنوان سد و حفاظی برای زن دانسته اند که زن در سایه آن از هر ذلت و تحقیری در امان می ماند. از طرفی اظهار داشته اند که حجاب و نقش آن در استحکام پیوند خانوادگی از جمله اهداف متعالی اسلام است که بایستی در کانون خانواده به این امر توجه جدی مبذول گردد.

مهریزی (۱۳۸۵)، در کتابش تحت عنوان «آسیب شناسی حجاب» مسئله حجاب و پوشش را که از مسلمات شریعت اسلامی است، آسیب شناسی کرده، ایرادها و اشکال هایی را که از زاویه های گوناگون بر آن وارد آمده، در یک سازمان منطقی، مورد تأمل و نقد قرار داده است و براین اساس تمامی پرسش ها و ایرادها را در دو بخش مطرح کرده که بخش اول مربوط به «شبیهات، درباره دینی بودن حجاب» و بخش دوم مربوط به «شبیهات، درباره حجاب دینی» می باشد.

از آنجایی که پژوهش های موجود در این رابطه بیشتر به مفهوم شناسی و بررسی دیدگاه های تفسیری پرداخته و در برخی از آنها به فلسفه و جایگاه حجاب پرداخته شده، ولی در رابطه با ابعاد سلامت آن سخنی به میان نیامده است و این نقطه تمییز پژوهش حاضر با پژوهش های پیشین می باشد. چرا که ما در این مقاله به بررسی حجاب به عنوان راهبردی برای رسیدن به سلامت روانشناسی و علوم تربیتی که موضوعی نو بوده و تا کنون پژوهشی در این باره صورت نگرفته، خواهیم پرداخت.

۴. مفهوم شناسی

در این بخش از مقاله به مفهوم شناسی متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق برای آشناسازی مخاطبین می پردازیم:

۴-۱. حجاب

«حجاب» مصدر از ریشه (ح ج ب) و به معنای در پرده کردن و بازداشتن از درآمدن (دهخدا، ۱۳۷۷: ۸۶۹۸) و پرده، ستر، روبند و نقابی است که زنان چهره خود را بدان می پوشانند. (معین، ۱۳۸۶: ۹۶۵) ابن منظور نیز در لسان العرب، حجاب را به معنای

«ستر» دانسته و گفته است: «حجاب به معنای ستر و پوشش، چیزی است که میان دو شیء «حائل» می شود. (ابن منظور، ۱۴۱۴: ۲۹۸) بر اساس آنچه امروزه در میان مسلمانان فارسی زبان به کار می رود، مراد از حجاب، «پوشش اسلامی» است (شیرازی، ۱۳۷۴: ۴۰۲) و مراد از پوشش اسلامی زن، به عنوان یکی از احکام وجوبی اسلام، این است که زن، هنگام معاشرت با مردان بدن خود را بپوشاند و به جلوه‌گری و خودنمایی نپردازد. (مهذباده، ۱۳۸۱: ۱۶) بنابراین حجاب به معنای پوشش اسلامی بانوان دارای دو بعد ایجابی و سلبی است که بعد ایجابی آن وجوب پوشش بدن و بعد سلبی آن حرام بودن خودنمایی به نامحرم است و این دو باید در کنار یکدیگر باشند تا حجاب اسلامی محقق شود. (انتصار فومنی، ۱۳۹۳: ۸).

۲-۴. روانشناسی

اصطلاح «روانشناسی» را برای نخستین بار لایب نیتز فیلسوف مشهور آلمانی در آثار خود به کار برد و سپس یکی از مریدان او به نام ولف این کلمه را در قرن یازدهم رایج ساخت. (منصور، ۱۴۰۱: ۱۵) روانشناسی دانش تحقیق و توصیف دقیق نفسانیات و یافتن قوانین آنها است و به عبارت دیگر تحقیق در اینکه مواد معلومات ذهن چه هستند و چگونه تحصیل و نگاه‌داری می‌شوند و به چه نحو با یکدیگر آمیختگی پیدا می‌کنند و استعدادهای نفسانی کدامند و چه آثار شگفتی دارند و لذت و الم و محبت و نفرت از کجا ریشه می‌گیرند. (معین، ۱۳۸۶: ۱۱۸۵) دهخدا آورده است که: روانشناسی عبارت است از تحقیق و مطالعه در حیات نفسانی و اعمال و رفتار انسان در احوال و اوضاع مختلف آن. (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۲۲۹) روانشناسی که معادل انگلیسی آن Psychology است از دو کلمه «روان» و «شناسی» تشکیل شده که هر کدام از آنها معانی واضحی دارند. کلمه «روان» اشاره به بعد روحی روانی انسان و اهمیت آن دارد، از طرفی کلمه «شناسی» هم به راه‌های مطالعه و شناخت «روان» اشاره دارد. (<https://www.wikiravan.com/blog>)

۳-۴. علوم تربیتی

علوم تربیتی یکی از رشته‌های علوم انسانی بوده و مجموعه‌ای از دانش‌های به هم پیوسته‌ای است که به بررسی مبانی، اصول، اهداف، روش‌ها و حل زمینه‌ها و عوامل تعلیم و تربیت می‌پردازد و از روش عقلی و بحث‌های فلسفی در تعلیم و تربیت و نیز روش‌های علمی و یافته‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی در مباحث نظری و کاربرد سود می‌برد. به عبارت ساده تر علوم تربیتی از ماهیت میان رشته‌ای برخوردار است و از فلسفه، روانشناسی، جامعه‌شناسی، آمار، اقتصاد و مدیریت، مفاهیم بسیاری را اقتباس نموده است. (<http://www.otmb.blogfa.com/post/31>)

۵. حجاب و ابعاد سلامت در علم روانشناسی

بدون شک حجاب و پوشش در سلامت روح و روان تاثیر بسزایی داشته و انسان را از مفسد ناشی از بی‌حجابی در امان نگه می‌دارد، رعایت عفاف و حجاب که از دستورات الهی است برای تمامی افراد بشر دارای آثار مهم و مثبتی است که سلامتی روان تنها بخشی از آن است و در پژوهش حاضر به برخی از این آثار اشاره شده است:

۱-۵. ارزشمند بودن

یکی دیگر از ثمرات حجاب برای زن گران به‌تر شدن او برای مرد، و در نتیجه به وجود آمدن عشق است که لذت‌بخش‌ترین عواطف انسانی است. نیاز به دوست داشته شدن و محبوب دیگران واقع شدن، یکی از نیازهای مهم هر انسان است. میزان این نیاز در زنان بیشتر از مردان است؛ زیرا موجودیت روانی و شخصیتی زن به این شکل است که مورد توجه و محبت دیگران واقع شود، به طوری که اگر این جایگاه را نداشته باشد امید خود را در زندگی از دست می‌دهد. آنان زمانی می‌توانند این نیاز را در خود تأمین کنند که ارزش واقعی خود را به عنوان انسان از دست ندهند. (گرامی و عزیز، ۱۳۹۶: ۵) بدحجابی ارزش حقیقی

آدرس دبیرخانه همایش: آذربایجان شرقی، مراغه، بلوار شهید درخشسی، مجتمع اداری و آموزشی

دانشگاه آزاد اسلامی مراغه، ساختمان اداری اندیشه شهید سلیمانی، طبقه دوم

تلفن تماس: ۰۴۱۳۷۲۵۵۸۲ - ۰۴۱۳۷۲۵۵۰۶-۹ داخلی ۳۳۶ و ۳۳۳

زن را از بین می‌برد و او را تا حد یک کالای بی‌ارزش مادی پست و ذلیل می‌کند. زنی که اندام خود را در معرض دید همگان می‌گذارد و آنچه را که به جنسیت او مربوط می‌شود به کوچه و بازار می‌برد، در حقیقت می‌خواهد با تکیه بر زنانگی خویش جای خود را در جامعه باز کند، نه با تکیه بر انسانیت خویش (قرلباش، ۱۳۹۹: ۲۰۶). در نتیجه حجاب نماد عفت، پاک‌ی و شخصیت ارزشمند است و در مقابل بی‌حجابی و بدحجابی و نمایاندن اعضای بدن نشانه بی‌عفتی و یا ضعف عفت و شخصیت اوست (صادقیان و ساجدی، ۱۳۹۴: ۸). اسلام برای زن پوشش و حجاب می‌خواهد، بدان خاطر که برای او حرمت قائل است و خودآرائی او را در جامعه نمی‌پذیرد، زیرا که مشتریان او افراد بی‌قید و هرزه‌اند، نه افرادی شریف و پاک و طبیعی. بنابراین اسلام زن را همچون گنجینه‌ای از گوهرهای گرانبه‌تر به حساب می‌آورد. از این رو برای او ستر و پوشش تعیین کرده است تا دزدان شرف با مشاهده او به وسوسه نیفتند و برای فریب او دام نگسترانند تا تمتعات و التذاذات او آزاد و رایگان نباشد. (غیرتمند، مختاری و عسگری، ۱۳۹۳: ۴)

۵-۲. استحکام خانواده

انسان با این هدف که به رشد و تعالی برسد، تشکیل خانواده می‌دهد و خودسازی و اهل‌سازی را بیشتر از قبل پیگیری می‌نماید. مرد و زن عقیف و نجیب در جایگاه خانواده الفبای عفاف و حجاب را به فرزندان خود برای حضور سالم در اجتماع آموزش می‌دهند و راه رشد پیشرفت و راه در ابعاد انسانی و خانوادگی برای آنها فراهم می‌آورند و والدین عقیف و نجیب فرزندان شایسته و سالم تربیت می‌کنند و با حضور عقیفانه و نجیبانه خود در خانه و خانواده فضای سالمی را پدیدار می‌سازند که موجب تحکیم خانواده و تربیت معنوی فرزندان می‌گردد و اینچنین تکامل خانوادگی در سایه سار قرآن شکل می‌گیرد (علاءالدین، ۱۳۹۳: ۱۴۵) شکی نیست هر چیزی که موجب تحکیم پیوند خانوادگی و سبب صمیمیت رابطه زوجین گردد، برای کانون خانواده مفید است و در ایجاد آن باید حداکثر کوشش مبذول شود و برعکس، هر چیزی که باعث سستی رابطه زوجین و دل‌سردی آنان گردد، زیانمند است و باید با آن مبارزه کرد. فلسفه پوشش و منع کامیابی جنسی از غیر همسر مشروع، از نظر اجتماع خانوادگی این است که از لحاظ روانی، همسر قانونی عامل خوشبخت کردن او به شمار برود، در حالیکه از نظر سیستم آزادی و کامیابی غیرمشروع، همسر قانونی از لحاظ روانی، یک نفر رقیب و مزاحم و زندانبان به شمار می‌رود و در نتیجه، کانون خانوادگی بر اساس دشمنی و نفرت پایه‌گذاری می‌شود. از آثار اولیه رعایت حجاب در جوامع، استحکام نهاد خانواده به عنوان کوچکترین و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است. با رعایت اصل حجاب و پوشش در محیط بیرون از خانواده، حریم زن و شوهر حفظ می‌شود و خانواده صاحب ثبات خواهد شد (حسن زاده، ۱۴۰۱: ۶) اگر حجاب و عفاف در جامعه‌ای کاملاً رعایت شود، روابط جنسی به حیطة خانواده محدود شده و حریم زن و مرد در بیرون از منزل حفظ می‌شود، در نتیجه جوانان به ازدواج تمایل بیشتری پیدا کرده و خانواده‌های شکل یافته نیز ثبات بیشتری خواهند داشت. (صفرزاده، ۱۳۸۹: ۶۵)

۵-۳. امنیت و آرامش

امنیت و آرامش خاطر از آثار بارز حجاب اسلامی است. انسان در پناه محافظ احساس آرامش بیشتری دارد و در صورت پیشامدهای احتمالی از مصونیت آن برخوردار است. پوشش دینی نیز نگرهبان زن از نگاه‌های آلوده و آسیب‌های احتمالی است که به زن مصونیت و آرامش می‌بخشد و هر چه این پوشش کامل‌تر گردد درصد امنیت و حفاظت آن بالاتر می‌رود. (اکبری، ۱۳۸۰: ۹۰) بنابراین بین نوع حجاب فرد و میزان احساس امنیت اجتماعی او رابطه وجود دارد، بدین معنا که هر چه حجاب فرد با موازین شرعی مطابق باشد، فرد نیز احساس امنیت اجتماعی بیشتری می‌کند. (فاضلیان، ۱۳۸۹: ۸۰) عفاف و حجاب همچون سد سدی زنان را در مقابل نگاه هوس بازان مصون می‌دارد. زن به خاطر وجود ظرافت‌های اندامش در معرض خطر کوردلان و هواپرستان است. اگر زن پوششی مناسب داشته باشد می‌تواند از امنیت و آرامشی وصف نشدنی برخوردار باشد. (ناصری، ۱۳۹۹: ۶) پوشش

زن در اسلام این است که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و به خودنمایی و جلوه‌گری نپردازد. لذا زن با حفظ حجاب و پوشش مناسب آرامش قلبی به دست می‌آورد و ارزش خود را حفظ می‌نماید. (مولایی پارده و سعیدی اصل، ۱۴۰۱: ۶)

زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می‌سازد، بلکه باعث گسترش روزافزون امنیت اجتماعی و ایجاد زمینه‌ای جهت رشد مردان می‌گردد. (انتصارفومنی، کاوندی و کمالی، ۱۳۹۳: ۱۴)

۶. ابعاد سلامت علوم تربیتی

در این بخش از پژوهش به بررسی و شرح ابعاد سلامت در علوم تربیتی می‌پردازیم.

۱-۶. تربیت فرزندان دینی

یکی از موضوعات بسیار مهم در خصوص پوشش و حجاب فرزندان، خرید لباس های نامناسب توسط والدین، عدم توجه هر یک از والدین به رعایت حریم حیا و عفت در خانه و نیز عدم التزام به رعایت پوشش مناسب توسط نوجوانان مکلف در مکان‌های تفریحی است، که این بی‌توجهی و غفلت در تربیت دینی فرزندان در دوران کودکی، آسیب‌های فراوانی در دوران نوجوانی و بزرگسالی به وجود می‌آورد. (هادیان رسنائی، ۱۳۹۶: ۳۵)

باورها و اعتقادات هر شخص تعیین کننده درست و نادرست‌های زندگی اوست و درستی و نادرستی رفتارها تابع اعتقادات و ارزش هاست. هیچ فرد مسلمانی نباید تردید کند که ترک حجاب گناه بزرگ است و انجام گناه کبیره باورها و اعتقادات فرد را زایل می‌کند و فرجامش به آنجا می‌رسد که درستی دستور خدا را انکار می‌کند. انجام هر گناه روح پذیرش، نرمش و فرمانبرداری از خواست خدا را در فرد می‌کاهد و بنیاد اعتقادات او را ویران می‌کند. پس نوع پوشش افراد تا حدی گویای اعتقادات اوست و مهم‌ترین نیرویی که انسان را از گناه حفظ می‌کند باورها، ایمان و حیای اوست. (احمدپور و رضائی شریف، ۱۴۰۱: ۱۰)

۲-۶. حفظ سلامت و حیات

حجاب ضمانتی بین زن و مرد است که از مهم‌ترین اثرات آن حفظ حیات آن دو می‌باشد. نفس انسان میل دارد که به سوی انحراف پیش رود؛ اما تحکیم عقل سالم مانع رسیدن انسان به این شهوات می‌شود (عظیمیان و بهشتی، ۱۳۸۸: ۸۴) از مقتضیات وضع چارچوب‌هایی برای روابط زن و مرد، تأمین سلامتی بیشتر آنان در زندگی اجتماعی است. قرآن پیشگیری از آزار را از علل لزوم حجاب شرعی زنان که از ابعاد عفاف است اعلام کرده است: «ای پیامبر به زنان و دختران خود و زنان مؤمن بگو که خویشتن را به چادرهای خود فرو پوشند که این کار برای این که آنها به عفت و حریت شناخته شوند تا از جسارت و تعرض (هوسرانان) آزار نکشند بر آنان بسیار بهتر است و خدا در حق خلق آمرزیده و مهربان است»^۱ (سالاری فر، ۱۳۹۶: ۹۶)

حجاب زمینه فساد را که عامل اصلی بیماری مقاربتی است، از بین می‌برد و از این طریق، نقش خود را در سلامت جسمی افراد ایفا می‌کند (رهنما و اکبرزاده آرانی و خواری آرانی، ۱۳۹۴: ۴۶)

عفت ورزی، زمینه فساد و انحراف که باعث ایجاد رشد و ترویج بسیاری از آلودگی‌های جسمی است را از بین می‌برد و از این طریق نقش خود را در سلامت جسمی افراد جامعه ایفا می‌کند (صفرزاده، ۱۳۸۸: ۶۴)

بنابراین زنانی که پایبندی بیشتری به حجاب دارند، کمتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار می‌گیرند. این امر امنیت روانی آنان را در پی خواهد داشت. همان‌طور که شهید مطهری بیان داشته است، عدم رعایت حجاب از سوی زنان، هیجانات و التهاب‌های جنسی را فزونی می‌بخشد و زمینه آسیب‌های روانی را فراهم می‌آورد (مطهری، ۱۳۹۰: ۴۳۳). از سوی دیگر پایبندی به حجاب با تصور از خود رابطه دارد و افرادی که تصور از خود بهتری دارند، سلامت روانی بیشتری دارند. (زارعی و مرادپانی و هراتیان، ۱۳۹۳: ۸۹)

^۱ وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُمْ وَلَا تَرْجِعْنَ تَرَجُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَ أَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَ آتِينَ الزَّكَاةَ وَ اطَّعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

۳-۶. وضعیت مطلوب جامعه

وضعیت مطلوب جامعه در نظامی دینی این‌گونه قابل توصیف خواهد بود که افراد در آن اعم از زن و مرد پایبند به حجاب باشند و زنان آن پایبند به حجاب با باورمندی به دین یا باورمندی به ارزش‌های اخلاقی و یا الزام به رعایت ضوابط قانونی باشند تا سلامت و امنیت و تعالی فرد، خانواده و اجتماع در سطح خرد و کلان آن تضمین گردد (قوی و امیرلو، ۱۳۹۹: ۲۹). حفظ گزینه خودنمایی در زنان در همان چارچوبی که اسلام معین کرده است، می‌تواند گاهی مؤثر در جهت مبارزه با مفاسد اخلاقی و خواهش‌های نفسانی در جامعه باشد و به همان نسبت مقدمات برای رشد و پرورش فضایل اخلاقی در جامعه فراهم شود. بنابراین حجاب عامل مؤثری در کنترل گزینه خودنمایی زنان است و در نتیجه وسیله مهمی در جهت کاهش مفاسد اخلاقی در جامعه به شمار می‌آید. (غیرتمند و مختاری و عسگری، ۱۳۹۳: ۳)

نتیجه گیری

پژوهش و تحقیقات فراوانی در مورد حجاب و مسائل مرتبط با آن انجام شده اما پژوهش حاضر، به منظور تبیین ابعاد سلامت روانشناسی و علوم تربیتی حجاب انجام شد و ثابت شد که بین حجاب و سلامت، رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به اغتشاشات اخیر و بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش و تحقیقات، میزان گرایش به حجاب و رعایت پوشش اسلامی از وضعیت چندان مطلوبی برخوردار نمی‌باشد، که همین امر ضرورت حرکت به سمت مداخلات پیشگیرانه توأم با تبیین ابعاد سلامت روانشناسی و علوم تربیتی را دو چندان می‌کند. بنابر تحقیقات انجام شده حجاب به عنوان یکی از برجسته‌ترین نشانه هویت اسلامی، موجب ارزشمند بودن افراد و مخصوصاً زنان و استحکام خانواده‌ی آنان میشود که این نیز در نهایت منجر به رسیدن به امنیت و آرامش است. پژوهش‌ها نشان داد که زنان با حجاب و محجبه در مقایسه با زنان بی حجاب و کم حجاب در مسائلی مانند تربیت فرزندان دینی، حفظ سلامت و حیات و نیز وضعیت مطلوب جامعه از قدرت بیشتری برخوردارند. در نهایت اینکه حجاب تأثیرات مثبتی بر سلامت جامعه و افراد دارد و در سایه حجاب است که انسان به امنیت و آرامش دست پیدا می‌کند.

پیشنهادها

در راستای بیان راهکارهای گسترش حجاب و عفاف می‌توان سه بعد فردی، خانوادگی و اجتماعی را مورد بررسی قرار داد و موارد زیر را به کار بست:

۱. اولین گام در مسیر ترویج فرهنگ حجاب، تقویت اعتقادات دینی در بین افراد و بخصوص بانوان است.
۲. ارتباط و انس با قرآن و عمل به آموزه های دینی که در آیات و روایات به آن اشاره شده است.
۳. صمیمیت بین والدین و فرزندان که در این صورت والدین با معرفی الگوهای نمونه آنها را در این مسیر هدایت می‌کنند.
۴. آموزش و پرورش نیز می‌تواند با تدوین کتاب‌هایی با عنوان حجاب و عفاف و همچنین بکارگیری مربیان متدین سهم بزرگی را در این مقوله ایفا کند.
۵. البته نباید در این راستا نقش صدا و سیما را نادیده گرفت. چرا که با به تصویر کشیده شدن زنان محجبه‌ی موفق و ساخت برنامه‌های مرتبط، سوق به سمت حجاب قطعا بیشتر خواهد شد.

منابع

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم (۱۴۱۴)، لسان العرب، چاپ سوم، بیروت: انتشارات دار صادر
۲. احمد پور، علی؛ رضائی شریف، علی (۱۴۰۱)، بررسی رابطه باورهای دینی و استفاده از شبکه های اجتماعی بر التزام به حجاب اسلامی، فصلنامه پژوهش های اخلاقی، دوره ۱۲، شماره ۴
۳. اکبری، محمدرضا (۱۳۸۰)، حجاب در عصر ما، چاپ اول، تهران، انتشارات پیام آزادی
۴. انتصار فومنی، غلامحسین؛ کاوندی، سحر، کمالی، نقی (۱۳۹۳)، مقایسه مسئولیت اجتماعی و سلامت روانی زنان با حجاب و بدحجاب، فصلنامه زن و مطالعات خانواده، دوره ۷، شماره ۲۶
۵. حسن زاده، محمدجواد (۱۴۰۱)، عفاف و حجاب از منظر اسلام و روانشناسی، سومین کنفرانس ملی مدیریت، روان شناسی و علوم رفتاری
۶. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه، چاپ دوم، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران ÷
۷. رهنما، اکبر؛ علی اکبر زاده آرانی، زهرا؛ خواری آرانی، مجید (۱۳۹۴)، بررسی مفهوم حجاب در متون اسلامی، جایگاه آثار و جلوه های تربیتی آن، پژوهش نامه معارف قرآنی، دوره ۶، شماره ۲۲
۸. زارعی توپخانه، محمد؛ مرادیانی گیزه رود، خدیجه؛ هراتیان، عباسعلی (۱۳۹۳)، رابطه بین متغیرهای پایبندی به حجاب (تصور از خود و سلامت روان)، فصلنامه روانشناسی و دین، دوره ۷، شماره ۱۳
۹. زاهدیان، محمدحسین؛ صدری ارحامی، محمد (۱۳۹۹)، بررسی جایگاه حجاب در حقوق بشر از دیدگاه نظریه جهان شمولی و نسبی گرایی، فصلنامه فرهنگی و تربیتی زنان و خانواده، دوره ۱۵، شماره ۵۲
۱۰. سالاری فر، محمدرضا (۱۳۹۶)، مبانی روانشناختی حجاب و عفاف با تاکید بر متون اسلامی، فصلنامه مطالعات اسلام و روانشناسی، دوره ۱۱، شماره ۲۱
۱۱. سراقی، بهروز؛ خزائی، میثم (۱۳۹۷)، بررسی دیدگاه های تفسیری آیات حجاب و مجرمانه بودن عدم رعایت حجاب شرعی، پژوهش های تفسیر تطبیقی، دوره ۴، شماره ۲
۱۲. سلگی، مریم؛ نبوی، زهره السادات (۱۳۹۶)، تاثیر حجاب بر سلامت معنوی زن و خانواده، کنگره بین المللی نقش زن در سلامت خانواده و جامعه
۱۳. شجریان، مهدی (۱۴۰۱)، فلسفه های حجاب و عدالت جنسیتی، فصلنامه اسلام و مطالعات اجتماعی، دوره ۱۰، شماره ۱
۱۴. صادقیان، الهام؛ ساجدی، علی محمد (۱۳۹۴)، فلسفه حجاب و عفاف در اسلام و رابطه آن با سلامت روان در زندگی فردی و اجتماعی، اولین همایش ملی اسلام و سلامت روان
۱۵. صفرزاده، سحر (۱۳۸۸)، نقش حجاب زنان در سلامت روانی اجتماعی و راههای مقابله ای با فرهنگ بدحجابی، نشریه زن و فرهنگ، دوره ۱، شماره ۲
۱۶. عظیمیان، مریم؛ بهشتی، سعید (۱۳۸۸)، بررسی فلسفه و قلمرو حجاب در اسلام و آثار تربیتی آن، فصلنامه تربیت اسلامی، دوره ۴، شماره ۸
۱۷. علاءالدین، محمدرضا (۱۳۹۳)، نقش عفاف و حجاب در تربیت معنوی انسان از منظر قرآن کریم و کلام شهیدان، فصلنامه قرآنی کوثر، شماره ۴۶
۱۸. غیرتمند، سعید؛ مختاری، نادر؛ عسگری، محمد علی (۱۳۹۳)، آثار فردی و اجتماعی حجاب و نقش آن در امنیت اجتماعی زنان، گنجینه معارف، شماره ۱۰۳

۱۹. فاضلیان، پوراندخت (۱۳۸۹)، بررسی رابطه نوع حجاب و میزان امنیت اجتماعی در بین زنان شهر تهران، پژوهشنامه زنان، دوره ۱، شماره ۲
۲۰. قزلباش، سیمین (۱۳۹۹)، حجاب از منظر قرآن کریم، پژوهشنامه اورمزد، دوره ۱۰، شماره ۵۰
۲۱. قوی، نیره؛ امیرلو، معصومه (۱۳۹۹)، وضعیت شناسی عفاف و حجاب در جمهوری اسلامی، فصلنامه پژوهش نامه انقلاب اسلامی، دوره ۹، شماره ۳۲
۲۲. گرامی، شیرین؛ عزیزی، مهناز (۱۳۹۶)، رابطه حجاب زنان با سلامت روانی خانواده و جامعه، کنگره بین المللی نقش زن در سلامت خانواده و جامعه
۲۳. مهدیزاده، حسین (۱۳۸۱)، حجاب شناسی (چالش ها و کاوش های جدید)، چاپ دومف قم: مرکز مطالعات و پاسخ گویی به شبهات حوزه های علمیه
۲۴. مهریزی، مهدی (۱۳۸۵)، آسیب شناسی حجاب، چاپ اول، تهران: انتشارات جوانه رشد
۲۵. معین، محمد (۱۳۸۱)، فرهنگ فارسی معین، جلد اول، تهران: انتشارات امیر کبیر
۲۶. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴)، تفسیر نمونه، جلد ۱۷، چاپ ۳۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه
۲۷. منصور، محمود (۱۴۰۱)، روانشناسی ژنتیک: تحول روانی از تولد تا پیری، چاپ اول، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها
۲۸. مولایی پارده، برزو؛ سعیدی اصل، قدرت الله؛ سعیدی اصل، رضوان (۱۴۰۱)، فلسفه حجاب و نقش تربیتی آن در دین اسلام، رویکردهای پژوهشی نوین، دوره ۶، شماره ۸۷
۲۹. ناصری، محدثه (۱۳۹۹)، حجاب و عفاف، سلامت روان و امنیت اجتماعی، همایش ملی عفاف، حجاب و سبک زندگی
۳۰. هادیان رسنائی، الهه (۱۳۹۶)، آسیب شناسی عوامل موثر بر تربیت دینی دختران، پژوهشهای میان رشته ای قرآن کریم، دوره ۸، شماره ۲

Hijab & its Effect on Health Promotion from the Perspective of Psychological & Educational Sciences

Hooraa Ataefar

5th Grade of Sisteran Seminary, Fatemeh School, Meshginshahr, Iran, (Corresponding Author)
moein.arusha8691@gmail.com

Mehdi Omani

PhD, Department of Criminal Law & Criminology, Law Research Center, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran
Omanimehdi68@gmail.com

Abstract

Background & purpose: Hijab is the same Islamic covering that means covering the whole body and its protrusions except for the round face and hands from the wrist down, along with behavior and speech that does not lead to showing off and attracting the attention of Illegitimate. Therefore, the purpose of this article is to investigate the issue of hijab and its aspects of psychological health and educational sciences.

Research Method: This writing has been done using descriptive, analytical and information gathering methods using books, articles and internet sites, and it tries to investigate the veil and dimensions of health in psychology and educational sciences. .

Research Findings: Hijab improves women's self-esteem and acts as a symbol of commitment. Since observing the hijab can reduce the risk of harassment of women, the soul and spirit of veiled women will be calm and relaxed.

Conclusion: The results of the research indicate that if we call the meaning of any kind of cover and obstacle to sin as hijab, hijab can have different types; Including the mental, intellectual and spiritual veil. In addition, in the Qur'an, other types of hijab are mentioned, which are manifested in the external behavior of a person; Such as hijab and cover in the eyes, which are recommended to men and women when facing the Illegitimate.

Keywords: Hijab, Psychology, Educational Sciences